

Hodnocená disertační práce Martina Kebzy má pro dnešek již nepříliš často používaný charakter monografie. Práce je však podle autora úzce provázaná se třemi odbornými články, které vyšly v zahraničních recenzovaných časopisech v posledních dvou letech. 163 stran textu je víceméně tradičně strukturováno a doplněno seznamem použité literatury s více jak 250 publikacemi. Vlastní text je doprovázen rozsáhlým souborem originálních tabulek a obrázků, z velké části ve formě kartogramů a kartodiagramů.

Aktuálnost tématu

Problematika výzkumu urbánních regionů a s nimi souvisejících procesů metropolizace je tradičním geografickým tématem, se kterým se dlouhodobě setkáváme jak ve světové, tak české odborné literatuře. Je to však téma stále aktuální, a to jak ve spojení s měnícími se paradigmaty geografie, tak s požadavky praxe (především veřejné správy) na možnosti administrativního řízení rozsáhlých urbanizovaných prostor. Jeho aktuálnost je potřeba vidět i ve stále rostoucím významu největších metropolí, které do značné míry předurčují vývoj celého státu.

Cíle, výzkumné otázky,

Cíle práce jsou explicitně stanoveny v úvodní kapitole. První cíl je zaměřen teoreticko-metodologicky a směřuje ke konceptuálnímu zarámování procesu metropolizece, včetně vytvoření metodologického aparátu umožňujícího identifikovat různé procesy metropolizece. Druhý cíl je orientován více empiricky k ověření vybudovaného koncepčního rámce v reálných podmínkách českého a polského sídelního systému. Charakter cílů je relevantní pro odbornou vědeckou práci a je potřeba konstatovat, že jsou v následných částech práce splněny. Autor si dále před provedením empirické části stanovuje pět výzkumných otázek, které jsou primárně vázány na jím vytvořené čtyři dimenze metropolizece.

Práce s literaturou

V seznamu literatury je uvedeno přes 250 titulů a jedná se o záběr poměrně široký, jak z hlediska tematických okruhů, tak i geografického původu autorů. Autor s literaturou v odkazech důsledně pracuje a v řadě případů zaujímá i hodnotící/kritická stanoviska. Vysoce hodnotím, že práce s literaturou je skutečně integrální součástí disertační práce a autor zde prokazuje výborný přehled ve zvoleném výzkumném tématu, jak v oblasti teoretické, tak i metodologické a empirické. Lze ocenit i hluboký vhled do polské odborné literatury, což ovšem u tohoto typu práce je potřebné.

Metodika práce

Metody použité v práci mají podobu jednoduché popisné statistiky. Jsou odpovídající charakteru použitých dat. Asi větší diskusi může vyvolat právě kvalita dat použitých v empirické části práce. Tento problém je objektivně dán především dvěma faktory: využívají se údaje za dva státy často s rozdílným metodologickým charakterem statistických dat a zároveň je v řadě případů prováděno vývojové hodnocení za posledních třicet let. Autor si je těchto problémů vědom, diskutuje je a se zjištěnými výsledky pracuje obezřetně.

Formální úroveň práce

Formální úroveň odpovídá danému typu kvalifikační práce a má standardní podobu. Práce obsahuje řadu kvalitně zpracovaných kartogramů. Tabulky mohly být provedeny v nápaditější formě. Práce je strukturována přehledně a logicky. Vysoce hodnotím stylistickou úroveň odborného textu

Výsledky a přínos práce

Hlavní přínos vidím ve vytvoření teoretického konceptu, který přináší pohled na metropolizaci z hlediska čtyř dimenzí a následné „testování“ tohoto přístupu na empirických datech z Polska a Česka. Autor po rozsáhlé teoretické diskusi přichází s návrhem vlastního přístupu k řešení problematiky metropolizace, který již prošel kritickým posouzením při publikaci v odborném časopise. Dochází k organickému propojení teoretické a praktické části práce. Teoretická část tak není pouhou samoučelnou kapitolou, která je ve struktuře disertační práce vyžadována, ale je její nepostradatelnou součástí. Vysoce oceňuji teoretický přínos práce i časovou náročnost při získávání rozsáhlého souboru dat zpracovaných v empirické části.

Hodnocená práce přináší řadu otázek a může vyvolat rozsáhlou diskusi s kritickými připomínkami. Což by do určité míry mělo být součástí každé vědecké práce a lze to hodnotit pozitivně. Bohatost možných kritických připomínek je dána jednak vysoce aktivním a tvůrčím přístupem autora v teoreticko-metodologické části práce a dále různými rozdíly v porovnávaných státech – např. v charakteru zjišťovaných statistických dat nebo v administrativním členění státu. Pro ilustraci možné diskuse jsem vybral v následující části několik příkladů. Určitou kontroverzi může vyvolávat autorem provedená dekompozice procesu metropolizace. V teoretické rovině se jedná o logický a opodstatněný postup, v praktické aplikaci však naráží na řadu problémů. Konkrétně při výběru metropolí by se podle mě nemělo vycházet pouze z charakteristik jádrové metropole, ale přiřadit k ní i její metropolitní zázemí. Jejich propojenost je velmi silná a v případě významných subcenter v zázemí se mohou měnit parametry celého metropolitního území. S „úzkým“ vymezením metropole pravděpodobně může souviset i autorovo tvrzení o deurbanizaci jako typickém procesu pro postsocialistické země (str. 38), což alespoň v případě Česka je sporné vyjádření. Autor při vymezení metropolitních regionů přebírá metodiku polského autora Śleszyńského. K ní je možné mít určité výhrady, především ke stěžejnímu kritériu vyjíždky do zaměstnání do jádra regionu. Z hlediska i autorem uváděného charakteru urbanizovaných území jako vzájemně propojeného celku, by podle mého názoru bylo vhodnější vzít do úvahy obousměrný pracovní pohyb. Také u migračního kritéria je možné zvážit, či nevízt do úvahy místo migračního salda přistěhovalé z jádra. Dá se předpokládat, že výše salda bude úzce souviset s dalším použitým kritériem, a to intenzitou bytové výstavby.

Závěrečné shrnutí a otázky do diskuse

Hodnocená práce má kvalitní úroveň a jednoznačně splňuje požadavky, které jsou na tento typ kvalifikačních prací kladeny. Jak po teoretické, tak po metodologické stránce je významným příspěvkem ke studiu urbánních regionů. Vyzdvihnout je potřeba i aspekt mezinárodního srovnání. Autor se sledované problematice dlouhodobě věnuje a ve své disertaci tento zájem plně zúročuje. Vědeckou kvalitu práce podtrhuje i vazba na články, které autor publikoval v prestižních časopisech. Práce splňuje všechny požadavky kladené v programu Regionální a politická geografie na disertační práce, a proto ji **doporučuji k obhajobě**.

Otázky do diskuse:

V práci není příliš diskutována problematika vymezení jádra metropolitního regionu. Například proč v jednom případě je tvořeno městskou aglomerací (Katowice) ve druhém jen jedním městem (Ostrava)? Jaká kritéria vstupují do hry?

Jaké jsou podle vás nejdůležitější rozdíly mezi sídelními systémy Česka a Polska a s čím souvisejí?

.

V Praze dne 16.9.2024

doc. RNDr. Zdeněk Čermák, CSc.